

De oude hijskraan in de haven van Stein. Piet van Mólken voor de plaquette van Eugène Quanjel (links) en Erwin Koken bij zijn monumentale huis in Urmond.

© annemiek mommers en har van der borgh

REPORTAGE CULTUREEL ERFGOED

Beschermd voor het nageslacht

Een gepensioneerde kraan, huisweiden en een voormalig protestants schooltje: allemaal opgenomen in de lange erfgoedlijst van Stein. Bedoeld om de lokale historie te koesteren en te duiden.

DOOR ERIC VAN DORST | STEIN |

Woonachtig in een huurappartement aan het Julianakanaal zocht Erwin Koken een huis met karakter en historie. Zijn blik was gericht op het Heuvelland met zijn pittoreske dorpjes en historische pandjes. Totdat in Oud-Urmond aan de Grotestraat, twee steenworpen van zijn appartement, een monumentaal huisje te koop bleek te staan. „Dat wilde ik hebben, dus ik belde meteen de makelaar. Er was heel veel belangstelling en de bezichtigingen moesten nog beginnen. Ik was de eerste en kon het kopen”, vertelt hij enthousiast. Koken bedacht zich niet en woont nu tevreden in het beschermd dorpsgezicht Oud-Urmond, in een knus, gerenoveerd huis uit de achttiende eeuw, met een door oude muren omsloten achterom en trap aan de voorzijde.

Karakter

Een rijksmonument is het niet maar het huis is wel als ‘waardevol’ opgenomen in de inventarisatie van Steins ruimtelijk erfgoed. Dit betekent dat in een bestemmings- of omgevingsplan de historisch waardevolle elementen van de voormalige onderwijzer- en kostervoning en school worden beschermd. Koken is trots hier te mogen wonen en ziet wel wat dit met zich meebrengt. „Dit huis heeft karakter. Iedereen die op bezoek komt, is onder de indruk. Wauw, is dan de reactie. En af en toe maken voorbijgangers een foto. Mij stoort dat niet.”

Heel veel is de moeite waard om te bewaren. Goede pr
voor Stein en van belang om voor het nageslacht in stand
te houden.

PIET VAN MÖLKEN

Koken blijft wel alert. „In de kozijnen achter zit nog enkel glas en
wellicht moeten ze worden vernieuwd. Misschien kan ik daar sub-
sidie voor krijgen.”

Ook dat ligt in het verschiet, naast regelgeving komt er een subsi-
dieregeling. Al moeten mensen niet denken dat ze straks een com-
plete restauratie gefinancierd krijgen, want de eerste jaren zit er
dertig mille in de pot. „Die regeling is bedoeld om mensen te stim-
uleren goed voor erfgoed te zorgen en de ervaring elders leert dat
je niet meteen dertig aanvragen krijgt”, zegt Tom Willems.

De beleidsambtenaar werkte sinds eind 2016 mee aan een omvan-
grijk beleidsdocument voor erfgoedbescherming. Daarvoor tek-
ende Har van der Borgh van Buro4 in Roermond, die eerder in Sit-
tard-Geleen de inventarisatie en selectie van zo'n 250 gemeen-
telijke monumenten deed. Met name Sittard is bekend om de vele
historische objecten in de binnenstad maar ook daar was
bescherming niet altijd vanzelfsprekend. Van der Borgh wijst op
de nog steeds betreurde sloop van het raadhuis op de Markt, eind
jaren zestig.

Ook op andere plekken heeft Stein me aangenaam verrast.

HAR VAN DER BORGH

Ook Stein heeft heel wat ruimtelijk erfgoed om te koesteren, con-
cludeert Van der Borgh. „Elsloo en Urmond hebben beschermd
dorpsgezichten, die zijn bekend. Mijn vrouw en ik reden er wel
eens doorheen. Maar ook op andere plekken heeft Stein me aange-
naam verrast.”

Ruilverkaveling

Hij noemt gebouwen en kleine monumenten maar ook zogeheten stille getuigen, nog herkenbare structuren van nederzettingen en intacte landschappen. Twee weken verbleef hij op camping Het Einde in Catsop, om de omgeving in zich op te nemen en te beleven. „Ook daar is ruilverkaveling geweest maar toch veel intact gebleven. Holle wegen, beplanting, graften, gemengde hagen en huisweiden met hoogstamfruit en grazende koeien. Geweldig dat het Limburgs landschap daar zo nog is.” Van der Borgh beseft dat niet alles onaangeroerd of onveranderd kan blijven. Als een object zijn functie verliest, moet een nieuwe worden gezocht. „Als aanpassing gebeurt met respect voor monumentale waarden, is heel veel mogelijk”, zegt Van der Borgh. Hij toont een foto van een vervallen karakteristiek pandje aan Het Einde in Catsop. „Vorig jaar gesloopt. Daarvoor komt bescherming te laat, al was het wellicht toch niet meer te redden geweest. Maar dan was in elk geval een goede afweging gemaakt.”

Belangrijk voor de selectie en waardebeoordeling was de inbreng van burgers en historische verenigingen. Lambert Moonen haalde op een infoavond herinneringen op aan het graafwerk achter de voormalige pastorie van de Sint Martinuskerk. Een inmiddels overleden vriend wilde een terras maken en stuitte in de bodem op stenen resten. Van der Borgh wijst de bewuste plek aan op een historische plattegrond. „Het vermoeden dat hier een vluchtburcht is geweest, wordt door dit verhaal bevestigd of in elk geval versterkt.” Moonen zegt dat hij koude rillingen kreeg toen Van der Borgh zijn conclusie met hem deelde. „Misschien is archeologisch onderzoek daar de moeite waard.”

Belang

Ook Piet van Mólken van de Stichting Kleine Monumenten Stein werkte mee aan de inventarisatie. Hij onderstreept het belang van een kleinood als de plaquette De Bokkenrijder bij de oude ingang van Steinerbos, een erfenis uit de mijntijd. Het werk van Eugène Quanjel heeft op de erfgoedlijst de status ‘waardevol’ en wordt mede op kosten van de gemeente gerestaureerd. „Heel veel is de

moeite waard om te bewaren. Goede pr voor Stein en van belang om voor het nageslacht in stand te houden. De geschiedenis mag je niet verwaarlozen.”

Dat onderschrijft havendirecteur Jean L’Ortye, op wiens terrein ook erfgoed staat. Zoals het Havenmonument. Dit beeld is - evenals de havenkraan uit 1967 - beoordeeld als waardevol en beeldbepalend. Nog betekenisvoller is het havengebouw, met het predicaat ‘monumentaal’. L’Ortye onderkent de waarde van dit markante pand. „We hebben het in 2009 met respect gerenoveerd, voor hetzelfde geld hadden we nieuwbouw kunnen plegen.”

Ook met de oude hijskraan op de kade, jaren geleden buiten bedrijf gesteld, heeft L’Ortye wel wat. Maar hij vraagt zich wel af wat de status ‘beeldbepalend’ precies inhoudt. De kosten van conservering kunnen oplopen en het stalen gevaarte kan de bedrijfsvoering letterlijk in de weg komen te staan. Daarover wil de havenbaas met de gemeente graag nog wel in gesprek.